

Psychometric characteristics of the Shalev Coping Effectiveness Scale Plus (SCES+) assessed in a sample of Ukrainians experiencing grief in the context of the ongoing war

Iryna Frankova
Tetiana But
Yelyzaveta Zelenko
Iryna Leshchuk
Olga Skrynnyk
Olena Khaustova
Oleg Chaban

Bogomolets National Medical University
Bogomolets National Medical University

In conditions of ongoing war, the population faces cumulative stress: losses, forced changes in life circumstances, uncertainty, disruption of familiar social roles, etc. In this context, there is a growing need not only to assess the level of psychological distress, but also to focus on resources that support adaptation, functioning, and psychological resilience (Shalev, 2022). “Coping efficacy” is a subjective belief in one’s own ability to successfully cope with emotional and situational challenges; the term has its roots in the general theory of self-efficacy (Bandura, 1977; Bandura, 1997) and is integrated into theoretical models of stress coping (Lazarus, Folkman, 1984).

Shalev’s Coping Efficacy Scale Plus (SCES+) (Shalev, 2026, in prep.) is a 6-item self-report instrument used to assess coping efficacy. The construct of coping efficacy is viewed as multidimensional and encompasses functional performance of everyday tasks, emotional regulation, interpersonal interaction, positive self-perception, the ability to focus attention on positive experiences, and adaptive decision-making in the face of change. Theoretically, the scale is consistent with models of coping self-efficacy that emphasize regulatory and functional resources rather than distress symptoms.

Key words: War, grief, prolonged grief disorder, coping effectiveness, PTSD, SCES+, depression, stress, trauma

Мета

Дослідити психометричні характеристики україномовної Шкала дієвості копіngu Шалева Плюс на вибірці повнолітніх осіб, які переживають горе після втрати близької людини в контексті триваючої війни в Україні.

Матеріали й методи

У крос-секційному онлайн-опитуванні взяли участь 194 повнолітні респонденти, які переживають горе після втрати близької людини в контексті триваючої війни в Україні, та надали інформовану згоду на участь у дослідженні. Проведення дослідження було схвалено Комісією з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень при НМУ імені О.О. Богомольця. Залучення респондентів відбувалося методом сніжної кулі. Інформація про

дослідження була розповсюджена на клінічних базах, інформаційних ресурсах кафедри медичної психології, психосоматичної медицини та психотерапії Навчально-наукового інституту психічного здоров'я НМУ імені О.О. Богомольця, через взаємодію з партнерськими організаціями та через особисті контакти дослідників. Збір даних відбувався з 26 серпня 2023 року до 31 березня 2025 року.

Для використання у дослідженні були здійснені незалежні прямий та зворотний переклади шкали з англійської мови, експертне узгодження і подальша психометрична перевірка на основній вибірці. SCES+ складається із 6 запитань. Інструкція до шкали була наступною: "Наступні запитання стосуються того, як ви себе почували та справлялись з повсякденними задачами протягом останнього місяця. Будь ласка, прочитайте відповіді до кожного запитання і позначте ту, що найкраще описує вас протягом останнього місяця". Приклад запитання: "Наскільки ефективно вам вдавалося справлятися з повсякденними завданнями у різних сферах життя (наприклад, вдома, на роботі, у суспільстві/громаді)?" Респондент міг обрати відповідь, що кодувалася балами від 0 до 4, текст відповідей був адаптованим до тексту запитання. Підрахунок балів здійснювався шляхом сумачії оцінок за усі відповіді, більший бал свідчив про вищу ефективність копінгу. Респонденти могли набрати від 0 до 24 балів.

Для визначення факторної структури україномовної SCES+ було проведено експлораторний та конфірматорний факторні аналізи (EFA та CFA відповідно). Конвергентну валідність перевіряли за допомогою кореляцій Пірсона зі шкалами, що оцінювали інтенсивність проявів горювання - Самоопитувальник травматичного горя плюс з 13 пунктів (TGI-SR-ICD-11) (Rispa Niyos et al., 2025), рівень симптомів тривоги та депресії - Опитувальник стану здоров'я пацієнта з 4 пунктів (The Patient Health Questionnaire-4, PHQ-4) (Khubchandani et al., 2016). Валідність відомих груп оцінювали шляхом порівняння середніх значень за ознаками зайнятості та рівня освіти (t-тест, ANOVA). Надійність визначали за коефіцієнтами α Кронбаха та ω Макдональда.

Результати та їх обговорення

У дослідженні взяли участь 187 (96.40%) жінок і 7 (3.60%) чоловіків. Переважна більшість респондентів мали завершену вищу освіту 152 (78.40%) та були одруженими - 154 (79.40%). 119 осіб (61.30%) не змінювали своє місце проживання протягом повномасштабної війни. Середній вік респондентів - 38 років (від 18 до 63, SD = 11.01). Середній час від моменту втрати становив 418 днів (від 3.56 до 1696.48 SD = 323.61).

Загальний бал SCES+ мав широкий діапазон значень (0-21, M = 11.86, SD = 3.68) і близький до нормального розподіл (асиметрія = 0.02, ексцес = 0.03), тож застосовувались параметричні методи аналізу.

EFA виявив один домінуючий фактор, який пояснював основну частку дисперсії, а всі шість пунктів мали значущі факторні навантаження (0.48-0.72), підтверджуючи інтегральний характер конструкта копінг-ефективності.

CFA підтвердив однофакторну структуру шкали: початкова модель показала прийнятні, але неоднорідні показники відповідності ($\chi^2(9) = 20.23$, $p = 0.02$; CFI = 0.95; TLI = 0.91; RMSEA = 0.08; SRMR = 0.04). Дозвіл кореляції між похибками пунктів 1 та 2 покращив модель ($\chi^2(8) = 5.27$, $p = 0.73$; CFI = 1.00; TLI = 1.03; RMSEA = 0.00; SRMR = 0.02).

Внутрішня узгодженість шкали була задовільною (Cronbach's $\alpha = 0.74$; McDonald's $\omega = 0.74$), а скориговані кореляції «пункт-загальний бал» коливалися від 0.41 до 0.58, що підтверджує змістовний внесок усіх пунктів.

Конвергентна валідність була підтверджена значущими негативними кореляціями SCES+ із інтенсивністю симптомів тривоги та депресії (PHQ-4, $r = -0.63$), інтенсивності проявів горя

(TGI-SR-ICD-11, $r = -0.52$), що свідчить про теоретично очікуваний зв'язок вищої копінг-ефективності зі зниженням емоційного та когнітивного дистресу.

Валідність відомих груп показала, що працевлаштовані особи ($M = 12.54$) мали вищі бали SCES+ порівняно з непрацюючими ($M = 10.98$; $t(192) = -2.37$, $p = 0.02$; $d = 0.42$). Рівень освіти також впливав на копінг-ефективність ($F(4.189) = 3.17$, $p = 0.02$), причому значуща різниця спостерігалася між групами з вищою ($M = 12.66$) та професійною освітою ($M = 9.33$).

Отримані результати підтверджують задовільні психометричні характеристики україномовної SCES+ у вибірці осіб, які переживають горе в умовах триваючої війни. Виявлена однофакторна структура шкали узгоджується з конструктом копінг-ефективності, на протиположне позначенню окремих механізмів подолання. У результаті дослідження конвергентної валідності виявлені значущі негативні кореляції з інтенсивністю симптомів тривоги, депресії та горювання, що відповідає теоретичним очікуванням і підкреслює чутливість шкали до рівня психологічного дистресу в контексті втрати. Такі дані співставні з результатами інших сучасних досліджень, які зокрема розглядають дієвість копінгу як протективний фактор розвитку психологічного дистресу в умовах війни (Frankova, 2026, in prep.). Показники валідності відомих груп: вищі показники дієвості копінгу у працевлаштованих та осіб із вищим рівнем освіти, можуть відображати більший доступ до функціональних і соціальних ресурсів між респондентами цих груп.

Висновки

Виявлені психометричні характеристики свідчать про те, що україномовна версія SCES+ може бути використана для досліджень психологічної адаптації та оцінки суб'єктивної копінг-ефективності в умовах тривало підвищеного рівня стресу та протягом переживання горя.

Фінансування

Дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи «Інноваційні технології ефективного психолого-психіатричного супроводу осіб, які пережили різні типи втрат під час війни», що виконується на кафедрі медичної психології, психосоматичної медицини та психотерапії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця; державний реєстраційний номер: 0124U000697

References

1. Shalev AY. Surviving Warfare Adversities. A Brief Survival Advice for Civilians Under War Stress. PMGP [Internet]. 2022 Jun 10 [cited 2026 Feb 8];7(1):e0701357. Available from: <https://e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/357>
2. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychol Rev.* 1977;84(2):191–215.
3. Bandura A. *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W.H. Freeman & Co; 1997.
4. Lazarus RS, Folkman S. *Stress, Appraisal, and Coping*. New York: Springer; 1984.
5. Rispa HL, Nijborg LCJ, Norkina I, Boelen PA, Lenferink L. Psychometric properties of the Ukrainian Traumatic Grief Inventory-Self Report Plus (TGI-SR+). [Internet]. 2025 Mar 17 [cited 2026 Feb 8]. Available from: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16913.75365>
6. Khubchandani J, Brey R, Kotecki J, Kleinfelder J, Anderson J. The Psychometric Properties of PHQ-4 Depression and Anxiety Screening Scale Among College Students. *Arch Psychiatr Nurs.* 2016;30(4):457–462. doi:10.1016/j.apnu.2016.01.014